

3. ЦДАВО України. Ф. 1075. Військове міністерство Української Народної Республіки, мм. Київ, Вінниця, Проскурів, Рівне, Кам'янець-Подільський, Станіславів (Галичина), Тарнів (Польща)., – Оп. 1 – 4.

4. ЦДАВО України. Ф. 1078. Головне управління Генерального штабу УНР, мм. Київ, Жмеринка, Рівне, Кам'янець-Подільський. – Оп. 1 – 5.

5. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / Упорядк. В. А. Просалової. Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. 516 с.

6. Миронець, Н. (2006). Борис Гомзин: підполковник Армії УНР, журналіст, письменник // На сторожі цілості, щастя і могутності більшої родини – нації. Матеріали наукової конференції 21-23 вересня 2006 р. Київ. С. 87 – 90.

Людмила ГЛЄБОВА
ORCID ID [org/0000-0001-8865-7442](https://orcid.org/0000-0001-8865-7442)

НАУКОВИЙ ДИСКУРС СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ

SCIENTIFIC DISCOURSE OF THE MODERN LIBRARY

Науковий дискурс сучасної бібліотеки охоплює обговорення трансформаційних процесів, викликаних цифровою революцією, змін у суспільних запитках та розвитку нових моделей взаємодії з користувачами. Сучасні бібліотеки еволюціонували з традиційних установ зі збереження знань у комплексні інформаційно-культурні центри, які забезпечують доступ до широкого спектру інформаційних ресурсів, сприяють науковим дослідженням і підтримують безперервне навчання. Науковий дискурс репрезентує важливість бібліотек у сучасному суспільстві та їхню здатність адаптуватися до нових викликів.

Сучасні бібліотеки відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до знань, підтримці наукових досліджень, адаптуючись до змін в інформаційному суспільстві. Дослідженню бібліотек як невід'ємної частини наукової інфраструктури присвячені наукові розвідки Василенко О. (Василенко, 2021; Василенко 2022) , Дьоміна О. (Дьомін, 2023), Любаренко Л. (Любаренко, 2010), Соколова В. (Соколов, 2021; Соколов 2022), Василенко О., Добко Т., Зайченко Н. та ін (Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек..., 2017).

Сучасні бібліотеки активно займаються дослідницькою діяльністю, підтримуючи наукові проекти, надаючи доступ до наукових ресурсів, а також проводячи власні дослідження з питань бібліотекознавства, інформаційних технологій та соціології.

Соціологічні дослідження в бібліотеках виступають важливим інструментом для розуміння соціальної ролі цих установ, адаптації їх діяльності

до змін в суспільстві та задоволення потреб користувачів. Вивчення соціальних аспектів бібліотечної діяльності допомагає розробляти стратегії розвитку, підвищувати ефективність послуг і забезпечувати кращу комунікацію з аудиторією.

Сучасні соціологічні дослідження бібліотек спрямовані на глибоке вивчення потреб користувачів, оцінку їх задоволеності послугами бібліотек, а також аналіз взаємодії з цифровими технологіями. Це дозволяє бібліотекам адаптувати свої послуги до потреб сучасного користувача і підвищувати свою ефективність.

Обласна універсальна наукова бібліотека імені Дмитра Чижевського (ОУНБ ім. Д. Чижевського) активно проводить соціологічні дослідження для визначення потреб своїх користувачів, оцінки якості наданих послуг, а також розробки стратегій розвитку бібліотеки. Ці дослідження забезпечують бібліотеку цінною інформацією для вдосконалення її діяльності та підвищення ефективності роботи.

Дослідники виділяють такі основні напрямки соціологічних досліджень за проблематикою:

1. «Роль та місце бібліотеки в сучасних умовах.
2. Вивчення інформаційних потреб, інтересів, запитів різних категорій користувачів.
3. Формування, збереження, використання та відповідність читацьким запитам документних ресурсів бібліотек.
4. Історія бібліотечної справи регіонів та окремих бібліотек.
5. Автоматизація та інформатизація бібліотечних процесів.
6. Бібліотечна професія» (Сторінка дослідника, 2024).

Основним методом збору даних є опитування та анкетування користувачів бібліотеки. Це дозволяє отримати інформацію про їхні потреби, уподобання та рівень задоволеності послугами. Бібліотека також використовує метод спостереження за користувацькою активністю в читальних залах та інших відділах. Це допомагає оцінити реальну поведінку користувачів і виявити потенційні проблеми, які можуть не бути виявлені під час опитувань.

Соціологічні дослідження, проведені бібліотекою імені Дмитра Чижевського, є важливим інструментом для розуміння потреб користувачів, оцінки якості послуг та розробки стратегій розвитку. Ці дослідження дозволяють бібліотеці адаптуватися до змін у суспільстві та забезпечувати високий рівень обслуговування, що сприяє збереженню її ролі як провідного інформаційно-культурного центру регіону.

Визнаючи актуальність тем соціологічних досліджень обласних універсальних наукових бібліотек, фахівці зауважують, що «проблематичною в деяких дослідженнях є розробка висновків за результатами дослідження; спостерігається намагання з боку бібліотечних фахівців дещо прикрасити стан справ, некритичні підходи до аналізу отриманих негативних результатів» (Сторінка дослідника, 2024).

Як зазначалося вище, соціологічні дослідження в бібліотеках відіграють ключову роль у розумінні потреб користувачів, ефективності послуг, а також у стратегічному плануванні та адаптації до нових умов. Проте ця область досліджень стикається з рядом проблем, які вимагають уваги для забезпечення більш повної та ефективної роботи бібліотек. Багато бібліотек мають обмежені бюджети, що впливає на можливості проведення масштабних і глибоких соціологічних досліджень. Нестача кваліфікованих кадрів, які мають спеціалізовані знання для проведення соціологічних досліджень, може обмежувати якість та обсяг досліджень. Бібліотечні дослідження часто вимагають адаптації традиційних соціологічних методів до специфіки бібліотечної діяльності. Забезпечення достовірності та надійності зібраних даних може бути складним завданням через різноманітність методів збору та обмежений доступ до певних груп користувачів. Обмежена інтеграція сучасних інформаційних систем у бібліотеках може ускладнювати автоматизацію процесів збору та аналізу даних. Відсутність доступу до сучасних технологій у деяких бібліотеках впливає на їх здатність використовувати нові методи досліджень, такі як аналіз великих даних чи цифрових платформ. Різні групи користувачів можуть мати різні очікування та рівні довіри до бібліотеки, що може впливати на їхню готовність брати участь у дослідженнях. Постійні зміни у поведінці користувачів через технологічний розвиток та соціальні зміни вимагають від бібліотек постійного моніторингу та адаптації методів досліджень.

Так, використання цифрових інструментів для збору та аналізу даних дозволяє отримувати більш повні та точні дані про поведінку користувачів, надає можливість збирати дані в реальному часі та охоплювати широку аудиторію. Впровадження інтерактивних методів взаємодії з користувачами для отримання зворотного зв'язку та вдосконалення послуг.

Партнерство з іншими бібліотеками та культурними установами, з університетами та дослідницькими центрами сприяє проведенню більш ґрунтовних досліджень, обміну даними та досвідом, впровадженню кращих практик. Підвищення рівня кваліфікації бібліотечних працівників у сфері соціологічних досліджень сприятиме кращому проведенню досліджень та використанню нових методів і інструментів.

Соціологічні дослідження в бібліотеках мають ключове значення для розвитку бібліотечних послуг і адаптації до сучасних викликів. Незважаючи на наявні проблеми, розвиток нових технологій і методів, а також підвищення кваліфікації працівників, надають значні перспективи для підвищення ефективності соціологічних досліджень. Подальше впровадження нових інструментів та підходів дозволить бібліотекам краще розуміти своїх користувачів, швидше адаптуватися до змін та забезпечувати високоякісні послуги.

Соціологічні дослідження відіграють ключову роль у розвитку бібліотек, допомагаючи їм адаптуватися до змін у суспільстві, задовольняти потреби

користувачів і впроваджувати нові технології. Вони забезпечують наукову основу для прийняття стратегічних рішень, спрямованих на підвищення ефективності бібліотечних послуг і забезпечення їх соціальної значущості. З огляду на зростаючу роль бібліотек у сучасному інформаційному суспільстві, соціологічні дослідження залишаються важливим інструментом для їх сталого розвитку та інновацій.

Науковий дискурс сучасної бібліотеки підкреслює її важливість у цифрову еру. Бібліотеки розширюють свої функції, інтегруючи новітні технології та орієнтуючись на потреби користувачів. Виклики, з якими стикаються сучасні бібліотеки, вимагають інноваційних рішень у галузі управління інформацією, забезпечення доступності та безпеки, а також розвитку нових моделей взаємодії. Бібліотеки залишаються важливими інститутами у підтримці безперервного навчання, наукових досліджень і розвитку інформаційного суспільства.

Джерела та література

1. Василенко, О. М. (2021). Проблеми наукової комунікації професійного середовища у бібліотекознавчих проєктах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Бібліотечний вісник*. № 3. С. 22–38.
2. Василенко, О. М. (2022). Сучасні підходи до визначення показників соціальної ефективності основних напрямів діяльності бібліотек. *Підвищення ефективності діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах цифровізації*: наук.-метод. зб. / наук. ред.: О. Г. Яковенко; відп. ред. О. М. Василенко; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ. 194 с. С. 7–16.
3. Дьомін, О. Б. (2023). Специфіка науково-дослідної роботи в наукових бібліотеках України (1991 – 2015 рр.). *Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи* (до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського). Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. С. 11 – 15.
4. Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань : монографія / О. М. Василенко, Т. В. Добко, Н. Я. Зайченко та ін. Київ : НБУВ, 2017. 410 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002187>.
5. Любаренко, Л. (2010). Науково-дослідна робота Національної парламентської бібліотеки України (1969–2009): стан і тенденції. *Бібліотечна планета*. №1. С. 9–13.
6. Обласна універсальна наукова бібліотека імені Д.І.Чижевського. *Бібліотечному фахівцю*. URL: <https://library.kr.ua/bibsprava/>.

7. Соколов, В. (2021). До питання періодизації розвитку науково-дослідної роботи бібліотек в Україні. *Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі*. Харків, НБ ХНМУ, 26 – 27 жовтня. С. 1 – 12.

8. Соколов, В. Ю. (2022). Становлення науково-дослідної роботи бібліотек в Україні: зміст, напрями діяльності та основні періоди розвитку. *Бібліотечний меркурій*. (1(27), 7 – 45. URL: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2022.1\(27\).256409](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2022.1(27).256409)).

9. Соціологічні дослідження в бібліотеках : інформ.-аналіт. бюл. Вип. 50 / уклад.: Н. Єрмакіна, І. Лісова, Л. Любаренко, Ю. Новальська, Л. Прокопенко, Т. Швачка ; наук. ред. Н. Розколупа ; М-во культури України, НБУ ім. Ярослава Мудрого. Київ, 2019. 40 с.

10. Сторінка дослідника – Дослідницька діяльність ОУНБ. URL: <https://profy.nlu.org.ua/articles.php?lng=uk&pg=201>.

Ростислав Романовський
ORCID: 0000-0002-5203-4400

Віта Бойко
ORCID: 0000-0002-5725-9641

МЕТОДИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ АРХІВНИХ ПОСЛУГ (СЕРВІСІВ)

METHODS AND CRITERIA FOR ASSESSING THE QUALITY OF ARCHIVAL SERVICES

Одним із пріоритетних напрямів діяльності архівних установ України є забезпечення доступу громадян до інформації документів Національного архівного фонду, надання архівних послуг (сервісів), у тому числі в режимі онлайн, забезпечення їхньої якості та вдосконалення доступності для користувачів.

Архівні установи мають періодично здійснювати оцінювання якості надання послуг (сервісів) задля отримання об'єктивної інформації щодо їхньої якості. У проєкті «Концепції розвитку архівної справи до 2026 року» (Концепція, 2021) одним із пріоритетних завдань архівної галузі визначено розроблення та запровадження механізму публічного моніторингу якості надання архівних послуг.

Актуальним завданням є формування сучасної системи критеріїв оцінювання якості та ефективності послуг (сервісів), що надають архівні установи. Оцінювання якості надання архівних послуг (сервісів) потрібно проводити на основі сформованих критеріїв та встановлених для них якісних або кількісних показників. Показники оцінювання якості надання архівних послуг (сервісів) складають інформаційну основу моніторингу.